

Novelli

Hans Henny Jahnn

Kaksosten tarina

Syntyi kaksi poikaa kaksosina. Peräpe-
rää he lähtivät äidin kohdusta. Ja osoit-
tautui, että he olivat enemmän toistensa
kaltaisia kuin samanmuotoiset olennot
muuten. Kasvoivat siitä. Ja kun heitä kat-
soi uudelleen vuosikymmenen kuluttua,
heidän samankaltaisuutensa oli entis-
tä selvempää. Ja he muistuttivat toisiaan
kuin kirkas vesi, jota ammennetaan kau-
halla yhä uudelleen samasta lammesta.
He olivat saaneet toisistaan poikkeavat
nimet. Nimet eivät olleet kenneet pitä-
mään heitä erillään. Heidän ruumiillaan
oli vain yksi päämäärä, kilvoitella toisen
hahmosta. Koska toisen ponnistus pai-
noi yhtä paljon kuin toisen ja sama mit-
ta siirtyi vuoroin toiselta toiselle, kumpi-
kaan ei päässyt toisen edelle. Ja päivästä
toiseen kaltaisuus lisääntyi lisääntymis-
tään. Jos toinen sairastui, makasi toinen-
kin ennen pitkää sairavuoteella. Heidän
läheisilleen kävi pian selväksi, että ihmi-
seksi sukeutumiseen tarvittava aines oli
jo äidin kohdussa jakautunut tasan kah-
delle. Kului taas muutama vuosi, ja heille
alkoi tapahtua kummallisia asioita. Kou-
lun penkillä opettaja ei osannut erottaa

heitä toisistaan. Hän ei tiennyt, kum-
pi oli kumpi. Eihän hänellä ollut muita
neuvoja kuin silmänsä ja korvansa. Ka-
dulla heitä puhuteltiin väärällä nimel-
lä. He mukautuivat, kumpikin kohdal-
laan, kuulemaan puhutteluna myös toi-
sen nimen.

Epäselvä tilanne, johon he olivat jou-
tuneet, sai heidät tolaltaan, ja he yritti-
vät välttää toistensa seuraa. He luikkivat
toistensa ohi kosketusta välttäen, jottei-
vät jäisi kiinni toisiinsa. Suuresta varo-
vaisuudesta ja vielä suuremmasta vas-
tarinnasta huolimatta he alkoivat nähdä
öisin unta toisistaan. Ja heille tuli sellai-
nen olo, että toinen ikään kuin tulvi toi-
seen. Heidän minuudestaan tuli sinuus.
Heidän tajuntansa huljui useita kertoja
edestakaisin. Kunnes Minän nimi oli ka-
donnut heidän muististaan. Kun he he-
räsivät, he olivat saattaneet vaihtaa paik-
kaa. Heidän oli erikseen sovittava, kuin-
ka jakaa molemmat nimet uudelleen
keskenään. Kaikista näistä varmistuk-
sista huolimatta heidän olemassaolon-
sa jäi kyseenalaiseksi. Tämän unen jäl-
keen he eivät enää luottaneet toisiinsa ja
kääntyivät pois toisistaan raivon vallas-
sa. He elättelivät salaa ajatusta, että toi-
sen täytyisi tappaa toinen. Mutta suunnit-
telman takaa kuului äkisti kuin pilkkaa-
vana hihitys: että he silloin tappaisivat it-
sensä ja vain vaihdokas jäisi jäljelle. Ve-
riset ajatukset kantoivat silti hedelmää.

He tahtoivat väkivalloin iskostaa itseensä
erottavan merkin. Niin toinen heis-
tä etsi käsiinsä tikarin muotoisen veit-
sen ja leikkasi vasemman nänninsä alle
leveän, kylkiluihin asti uurretun viilto-
haavan. Kun tähän kohtaan oli muodos-
tunut pöhöttynyt arpi, merkitty eräänä
iltana yötä vasten riisuutuessaan paljas-
ti toiselle salaisen tunnuksen. Tämä oli
hetken aikaa häkeltyneenä vaiti, paljasti
sitten yläruumiinsa. Myös hän oli tarttu-
nut tikariin. Sanattomana ja raivoissaan
kumpikin kömpi sänkyynsä. Epätoivoi-
nen aavistus: koskaan ei kumpikaan voi-
si salata toiselta mitään. Pimeät vietit al-
koivat kiilua heissä. He tunsivat itsensä
alastomiksi toistensa edessä, häpesivät
näyttäytyä toisilleen. Mutta muuan ju-
mala hymyili ja väänsi kaikki tikarit hei-
dän käsistään.

Kadulla oli irrallinen kivi. Siihen
toinen veljeksistä kompastui. Hän kaa-
tui onnettomasti. Iski ylemmän ham-
masrivinsä sisään. Verta valuvana hä-
net kannettiin taloon. Samalla kun lää-
käri hoivasi häntä, tuli toinen veli samaa
tietä. Paikalla seisoskelevat lapset kertoi-
vat hänelle, että tähän kiveen vain hetkeä
aikaisemmin hänen veljensä. He nosti-
vat esineen maasta, tämän samaisen ki-
ven, ja heittivät sen toisena tulleen jal-
kojen eteen. Hän höristi korviaan, us-
koi kuulevansa äänimerkin ja koetti saa-
da jalkoihinsa liikettä. Siinä kivi oli nyt

hänenkin edessään. Hän suistui maahan aivan kuin veljensäkin, loukkaantui samalla tavalla. Tuon kipeän päivän jälkeen heillä oli leveä kultainen hammasrauta ylempien etuhampaiden päällä.

Aika kypsytty heitä. Tuskin oli enää tapahtumia tai ajatuksia, joita he olisivat hävenneet. Heistä sanottiin, että paha oli heissä helposti irti. Mutta mitä heistä sanottiinkin, molemmat uhanalaiset koettivat olla siedettäviä keskenään. He tekivät, melkein jo aikuisiässä, päätöksen. He aikoiivat lähteä eri suuntiin. Saakoot eri maanosat muokata heitä, kuumempi ja kylmempi aurinko paistaa heihin. Toinen päivittyy, toinen vaalenee. Niin he ajattelivat. He olivat nimittäin sillä välin huomanneet, että toinen vaikutti hieman verevämmältä kuin toinen. Nämä vaihtelut olivat aina uudelleen tasaantuneet. Riittävällä ponnistuksella vaaka kammettasiin pois tasapainosta. Vain äkillinen ero saattoi pelastaa heidät toisiltaan.

Eräänä päivänä erästä rannikon satamakaupungista lähti höyrylaiva merelle. Laivan kannella asteli toinen veljeksistä. Laivan irrotessa laiturista hän ei ollut katsellut reelingin takaa haikeana taakse jäävää kotimaata. Hyttiinsä sulkeutuneena hän oli vain muutaman keran huokaissut syvään. Selittämätöntä raskasmielisyyttä teille tietymättömillä lähtiessä. Syvällä sisimmässään hän iloitsi, sillä hän oli lähdessä ulkomaille,

etelään. Lempeät aatokset huokuivat hänen veden ylitse, maanitellen. Hän näki yhden kansirakennelmien oven avautuvan. Ulos astui hahmo, joka muistutti häntä. Hän halusi uskoa kummituksiin. Kauhistus, joka on pysäyttää sydämen. Kuin vahaa kaadettaisiin korvaan. Huihaus. Hänen silmänsä painuivat kiinni. Mustaa kuin hyytynyt sappi. Pyöritys repeili ajassa peräkkäisiksi suikaleiksi. – Ihminen on kurja. Ja yksin. Ja maailman armoilla. Että kukaan ei häntä auta, siitä syystä tämä tarina kerrotaan. Ettei hän voi paeta painautumalla kenenkään rintaan, ei välttää yön pimeyttä, sitä varten on tämä tarina. – Veljekset tunsivat toisensa. Kun laiva poikkesi ensimmäiseen satamaan Espanjassa, he halusivat päästä laivasta. He juonivat, kuinka päästä toisistaan eroon. Toinen oli ensimmäisten laivasta lähtevien joukossa laiturilla, pakeni kiire kantapäillä. Toinen, jotta hänen juonensa onnistuisi, viipyili kannella aina siihen saakka kun kiinnitysköysiä ruvettiin irrottamaan, kiirehti sitten samaan kaupunkiin. Näin he olivat saaneet pienen välimatkan toisiinsa.

Aikaa oli jo paljon kulunut, kun kuitenkin tapahtui, että he kohtasivat toisensa tämän espanjalaisen satamakaupungin pääkadulla. Oli iltamyöhä, valot alkoivat jo syttyä. Rämisevää, honottavaa, tyhjänpäiväistä musiikkia kantautui kahvilasta kadulle. Sillä hetkellä luisui

lapsi ulos ovesta ja kaatui kovalle katukiveykselle. Hän alkoi itkeä. Tällä kadulla kaikki oli yhtä tärkeää ja ennalta määrättyä kuin heidän tapaamisensakin. He tajusivat sen. He kertoivat toisilleen kokemuksistaan tässä kaupungissa, jossa he olivat asuneet tietämättään naapureina. Talot olivat olleet sumua. Katu oli nyt lasia. He itse muuttuivat lasinkuultaviksi ja tunnistivat toinen toisensa paljastuneen olemisen. He päättivät lyöttäytyä yhteen. Yhteen lyöttäytymiset avaavat aina tien häikäilemättömyyteen. Kuin ennen lapsuutensa päivinä mikään ei enää saanut heitä tuntemaan häpeää toistensa edessä. Heidät saattoi usein nähdä istumassa yhdessä iltaa kahviloissa. He pitivät elämäänsä hairahtuneena, tai ehkä vain puolittaisena. Filosofinen päätely oli heidän puolellaan. Heistä tuli samanaikaisesti vähään tyytyviä ja kohtuuttomia. Väliin he olivat juovuksissa. Silloin he halailivat ja suutelivat, puhelivat katkonaisesti, että toinen ja toinen oli hänen rakas puoliskonsa, puolet hänen elämästään, hänen täydellinen esikuvansa. Tai mitä muuta moraalista tai mieletöntä oli mahdollista lausua heidän olemassaolonsa ihanuudesta.

Seurasi aika, jolloin oli aihetta monenlaiseen traagiseen ja hillittömästi rönsyävään puheeseen. He molemmat rakastivat tyttöä, jolla ei ollut kaksois-sisarta vierellään. Kumpikin toivoi hä-

nestä vaimoa itselleen. He itkeskelivät sitä yökaudet toisilleen. Kyyneliä vuodattaen he puivat sitä, kuinka he tahtovat muuttua taas hyväksi ihmisiksi. Aikomus lujitti heitä. He jalostivat mieltään yhä suurempiin kieltäytyksen asteisiin. Viikkojen kuluttua eräänä yönä kiihkeiden itkukohtausten saattelemana kumpikin luopui toisen tähden rakastustaan. Toisesta täytyi tulla toisen renki. Toisen osaksi lankesi hallitseminen; toisesta tulisi orja. Yhden kuului nauttia, toisen kärsiä. Kaiken vastavuoroisen väivännäön tuloksena oli, kun mitään muutaakaan keinoa ei keksitty, että rakastettu ratkaistiin arvalla. He pelästyivät, sillä halpa oraakkeli ei taipunut kaksoseksä. Sen ratkaisu oli kyllä tai ei. Viha oli heissä taas irti. Petetty, petetty! Niin kuitenkin kävi, että tytöstä tuli toisen aviovaimo. Mutta hän ei tiennyt, kumman puoliso hänestä oli tullut. Rauhattomille veljeksille avioliitto ei tuonut vapautta. Nainen mieli askarteli naimattomassa: hänestä tuntui, että hänellä oli velka maksettavana.

Heidän elämänsä ei ollut tullut lepompisammaksi. Edelleen heidät sitoi yhteen sama elämänuora kuin joskus äidin ruumiissa. Taas tohdittiin lausua ajatuksia, että toinen pitäisi raivata tieltä toisen tähden. Veljekset julistivat tätä ratkaisua ja kinasivat siitä kuin mistä tahansa keskustelunaiheesta. Ahdistunut

nainen seisoi vieressä mitään käsittämättä. Hän ei osannut edes erottaa puhetta pälpättäviä toisistaan. Hän oli raskaana. Hänet valtasi äkkiä pelko, että joutuisi synnyttämään kaksoset.

Nainut päätti lopulta mieli tyhjänä, lannistuneena, sanoihin tympääntyneenä, ryhtyä katsastamaan veljelle sopivaa aviovaimoa. Eräänä päivänä hän esitteli veljelleen tytön, jota teeskenteli rakastavansa. Sadoin vastenmielisyyden elkein hän osoitti karsastavansa omaa puolisoon, suuteli ja syleili vierasta. Hän sai veljen hullaantumaan uuteen rakastettuun. Hän keksi julkeita ja kuumottavia sanakäänteitä ärsyttääkseen ja kiihottaakseen toista. Kun tämä joka säikeeltään näytti olevan jo myrkyn kylästä, näyttelijä luovutti hänelle lemmittynsä. Kaikki jännitykset laukesivat. Pyrinnössään onnistunut vetäytyi viattomana takaisin vanhaan liittoonsa. Naisista oli tullut marttyyreja. Veljekset olivat kärsineet kuin pyhimykset piinapenkissä. Näin toteutui toinen avioliitto.

Kaikki virtaava hakeutuu alaspäin. Olemassaolonsa lakia veljekset eivät päässeet pakoon. Huonosti heidän kävi. – Veljekset olivat poissa kotoa. Pian he palaisivat, kuten naiset tiesivät. Toinen naisista meni pihalle. Siinä tulikin jo palaavista ensimmäinen. Nainen luuli häntä kumppanikseen. Ja naisen luokse tuleva teeskenteli olevansa se toinen.

Hän yksin tiesi, ettei ollut se, joksi häntä luultiin. Mutta ääni hänessä sai hänet himoitsemaan veljensä vaimoa. Hän kärtti suudelmaa, sillä hän tunsi veljen kaipauksen itsessään. Häneltä katosi tunne, että oli tekemässä väärin. Hän kadotti itsensä toisen hahmoon. Ja hän astui sinne, minne hänen veljensä vaimo hänet johdatti.

Vähän myöhemmin toinenkin nainen meni pihalle ja jäi oven eteen tähyttämään kumppaniaan. Sieltä tämä jo lähestyi. Nainen luuli häntä omakseen, olihan hän nähnyt veljen jo menevän sisälle. Ja naisen luokse tuleva tekeytyi tälle kuuluvaksi. Hän yksin tiesi, ettei ollut se, joksi häntä luultiin. Mutta ääni hänessä sai hänet himoitsemaan veljensä vaimoa. Hän kärtti suudelmaa, sillä hän tunsi veljen kaipauksen itsessään. Häneltä katosi tunne, että oli tekemässä väärin. Hän kadotti itsensä toisen hahmoon. Ja hän astui sinne, minne hänen veljensä vaimo hänet johdatti.

Kun nyt kumpikaan veljeksistä ei ollut toisensa tiellä, he viettivät yön vaimon vierellä, johon ei ollut vihitty. Eivätkä vaimot sitä huomanneet. Veljekset tiesivät toisistaan, mitä oli tapahtunut, mutta he taipuivat sietämään molemminpuolisen syyllisyyden. Huuliaan hillitysti väryttäen he jakoivat toisilleen opasteita, anteeksiantoja ja yhteisymmärrystä.

Pian he alkoivat häpeämättä vaih-

taa vaimojaan, jotka eivät sitä huomaneet. He pomppivat kuin arpanopat milloin minnekin ja löysivät olemassaolonsa täyttymyksen vasta nyt, tunnistamattomina sen väärinkäytössä.

Vaimot olivat hedelmällisiä. Pian talossa juoksenteli paljon lapsia. Sellaisia, jotka olivat toistensa kaltaisia, ja toisia, jotka olivat erinäköisiä ja vieraan oloisia. Eikä kukaan enää tiennyt, millaista verisukua itse kukin oli toisilleen.

Tähän tarina päättyy, ja se on surullinen. Surullinen, koska se osoittaa, kuinka vähän valtaa meillä on itseemme, kuinka ennalta säädetty on polkumme.

Suomentanut Erkki Vainikkala

Hans Henny Jahnnin kertomus "Die Geschichte der beiden Zwillinge" sisältyy alun perin romaaniin *Perrudja* (1929).

Suomennos perustuu sen tiiviimpään versioon, joka ilmestyi erillisessä 1954 kokoelmassa *13 nicht geheure Geschichten*. Se sisältyy Jahnnin koottuihin teoksiin *Werke und Tagebücher*, 6. nide, 181–185, Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg 1974.

Kokoelman nimi "*nicht geheuer*" tarkoittaa ei-kotoista, ei samaan tai tuttuun paikkaan kuuluvaa. Sen synonyymeja on Freudin käsitteistöä tuttu "unheimlich" (englannin "uncanny"), jossa johonkin tunnustettavaan ja kotoiseen sekoittuu kiehtovasti kaamea tunte vieraasta tai yliluonnollisesta, kuten ihmisen kaltaisessa vahanukessa tai robotissa. "Kaksosten tarinassa" kaksoset muuttuvat yhä enemmän toistensa vaihdokeiksi.

Hans Henny Jahnn (1894–1959) julkaisi romaaneja, kertomuskokoelmia, näytelmiä ja poleemisia kirjoituksia. Hän oli myös urkujenrakentaja ja musiikkikustantaja. Hän asui ensimmäisen maailmansodan ajan Norjassa ja natsien valtaantulosta toisen maailmansodan loppuun maanpaossa Tanskalle kuuluvalla saarella maanviljelijänä ja hevostenkasvattajana. Sekä elämässään että kirjallisessa tuotannossaan hän oli äärimmäisen ristiriitainen hahmo. Hän oli vakaumuksellinen pasifisti ja tuomitsi rotuvihan ja eläinten raan kohtelun, mutta kuvasi ihmistä viettipohjaisena olentona, pelkkänä tapahtumapaikkana, ja sanoutui irti humanistisesta moralista ja edistyskäsityksen mahdollisuudesta.

Hän ylisti luonnon harmoniaa ja kuvasi sen julmuutta, ihmistä hän piti kärsimystä tuottavana luomisvirheenä. Taide ja musiikki olivat pakopaikkoja, ja myös romaaneissa on musiikillisia rakenteita. Hänen näkemyksensä ja kirjoitustapaansa vaikutti suuresti myös babilonialainen muinaiseepos *Gilgameš*, ja romaaniinsa *Perrudja* ja kesken jääneessä trilogiassa *Fluss ohne Ufer* hän pyrki samantapaiseen, kaikkea psykologiaa ja yksilöllisyyttä edeltävään eppisyyteen. Samalla hän oli kiinnostunut tiedostamattomasta ja sisäisen monologin tarjoamista mahdollisuuksista.

Jahnnin teoksissa on paljon väkivaltaa ja seksuaalisuutta. Sitä karsastettiin, samoin kuin hänen polyseksuaalista elämäntapaansa. Väkivaltaisessa väkivallan vastustamisessaan ja muinaisiin mytologioihin palaavassa antikristillisyydessään ja valistuksen vastaisuudessaan Jahnn on "mahdoton" hahmo, ikään kuin hänen aikansa äärimmäinen raa kuus olisi heittänyt hänet takaisin viettipohjaan ja myyttisiin maailmankokemuksiin. Tässä sisään luhistuvassa maailmassa kaikki on liian lähellä toistaan ja erottautumisen ponnistukset lopulta saamuteen raukeavia yrityksiä.